

Lea Železnik,
Branko Škof

Osip tekmovalno najuspešnejših mladih v slovenski atletiki

izvleček

V članku je obravnavana problematika osipa mladih športnikov v tekmovalni atletiki. Vzorec je bil oblikovan na podlagi tablic AZS od 1993 do 2004. Za vsako obravnavano atletsko disciplino smo vzeli po 10 tekmovalno najboljših mladih atletov. Zanimalo nas je, ali je osip različen med sklopi atletskih disciplin (šprinti, skoki, meti in teki na srednje ter dolge proge) ter kolikšen delež mladih atletov iz starostne skupine U16 uspe doseči vidnejše rezultate v članski kategoriji na nacionalni in mednarodni ravni. Preučevali smo še dinamiko razvoja posameznikove športne poti.

Glavna ugotovitev raziskave je, da je osip v slovenski tekmovalni atletiki izredno velik. Dobili smo še nekatere zanimive rezultate: (1) osip je neodvisen od sklopa atletskih disciplin; (2) tekmovalno najuspešnejši mladi atleti (prvih 5 na tablicah) dlje časa vztrajajo v atletiki, se pogosteje uvrščajo na velika mednarodna tekmovanja ter pogosteje dosegajo državne rekorde kot tisti, ki niso povsem na vrhu v starostni skupini U16; (3) poleg tega pa zelo mladi (13- in 14-letniki) ter hkrati zelo uspešni atleti ravno tako pogosteje pridejo do članske kategorije in so uspešnejši tako na nacionalni kot tudi na mednarodni ravni.

Ključne besede: tekmovalna atletika, mladi talenti, identifikacija in razvoj, zgodnja specializacija, osip.

The most successful young Slovenian athletes` dropout

Abstract

In the article issues, related to dropout of young sportsmen in competitive athletics, are discussed. Sample was created on the basis of IAAF scoring tables from 1993 till 2004. We took 10 best young athletes from every chosen discipline. We were curious if there exist differences between complexes of those disciplines (sprints, jumps, throws, middle- and long-distance runs) and what percentage of young athletes (U16) manage to achieve visible results in absolute age category on national and international level. We also studied dynamics of individual`s development of sports career.

The main finding of the research is that dropout in Slovenian competitive athletics is very big. We proved some more facts: (1) decrease is not influenced by the complex of disciplines; (2) competitively the most successful young athletes (first 5 on the scoring tables) insist in chosen sport longer, more often take place on greater international championships and more frequently hold national records in comparison with those youths, who are not on the top in age category U16; (3) furthermore very young (13 and 14 years old) and at the same time very successful athletes also more frequently reach the absolute age category and are achieving better results on national as well as on international level.

Key words: competitive athletics, young talents, identification and development, early specialization, dropout.

■ Uvod

O vrhunskem športnem rezultatu govorimo, ko nivo človekovih značilnosti ter sposobnosti preseže raven pripravljenosti praktično vseh ostalih (Škof, 2016). Ustvarjanje vrhunskega športnega dosežka sestoji iz dveh poglavitnih procesov, in sicer iz identifikacije in izbora oziroma selekcije mladih talentov ter iz razvoja le-teh v vrhunske športnike (Škof, 2016). Skoraj vsak otrok, ki je vključen v tekmovalni šport, ima svojega vzornika in sanja o nastopu na olimpijskih igrah, o medaljah ter prepovednosti. Le redkim pa uspe uresničiti te otroške sanje.

Razvoj vrhunske športne ustvarjalnosti je namreč dolgotrajen proces, ki na poti športniku postavlja mnoge ovire in probleme. Pravzaprav do visoke uspešnosti vodi več poti. V skladu z Ericssonovo teorijo usmerjenega treninga naj bi bilo za doseg vrhunskega rezultata v članski konkurenci potrebnih vsaj 10.000 ur kakovostnega in ozko usmerjenega treninga oziroma vadbe (ang. *deliberate practise*), za kar naj bi športnik potreboval vsaj 10 let (Ericsson, Krampe in Tesch-Römer, 1993). Ena od slabosti tradicionalnega modela razvoja športnika ter hkrati eden od močnih razlogov za velik osip v tekmovalnem športu otrok in mladostnikov je zgodnja specializacija. S tem izrazom označujemo enostranske, visoko intenzivne treninge, ki so ozko usmerjeni v tekmovalni uspeh (Škof, 2016). Športniki se že v otroštvu odločijo za eno samo športno panogo, kateri posvetijo ves svoj (prosti) čas in v katero vložijo vso energijo. Glede na to, da je cilj doseči čim višjo tekmovalno raven, mladi športniki trenirajo prebogosto; vadba je prezahtevna. Tradicionalni model razvoja športnika je z raziskavami ovrglo že mnogo strokovnjakov, ker ta ne zadosti dinamični in multidimenzionalni naravi talenta. V primerjavi s tradicionalnim novejši modeli temeljijo na vključevanju otrok v raznovrstno vadbo s poznejšo specializacijo, zato jih tudi imenujemo sodobni modeli z divergentnim razvojem (Škof, 2016). Raziskovalci ugotavljajo, da bodoči elitni športnik ne potrebuje zgodnje specializacije, temveč se mora v mladosti ukvarjati z različnimi športi in na tak način pridobivati gibalno širino (Güllich, 2014; Güllich in Emrich, 2014).

Število oziroma odstotek mladih perspektivnih športnikov, ki podležejo »težavam«, kot so prezahtevna vadba, slabi odnosi s trenerjem ali znotraj skupine, poškodbe, pomanjkanje motivacije, ter v mladosti

opustijo tekmovalni šport, predstavlja pojav, katerega strokovno imenujemo osip. Če je otrok že od zgodnjega otroštva podvržen prerresni vadbi, je prikrajšan za veselje, spontanost, ustvarjalnost in igrivost ter si zgradi slabšo samopodobo. Ker posledično šport doživlja (čustveno) negativno, ga zapusti. Pri športnih aktivnostih, ki že otroke močno usmerjajo v specializirano vadbo in tekmovalnost, sta izgorelost (ang. *burn-out*) ter osip mladih v tekmovalnem športu še večja (Škof, 2016).

V atletiki je najprimernejši čas vključevanja otrok v proces sistematičnega ukvarjanja od 10. do 12. leta starosti. Specializacija naj bi se vršila med 13. in 14. letom, vrhunski nivo pa atleti dosežejo po 18. letu starosti (Škof in Bačanac, 2007). Mnoge raziskave so že dokazale, da je osip v atletiki izredno velik, tako v Sloveniji (75 %; Bačanac in Škof, 2016), kot tudi drugod po svetu: na Finskem 75 % (Enoksen, 2011), v Nemčiji in Veliki Britaniji od 50 % do 60 % (Vaeyens, Güllich, Warr in Philippaerts, 2009), v Belgiji 80 % (Vanden Auweele, De Martelaer, Rzewnicki in Wylleman, 2004).

V Ameriki beležijo več kot 6 milijonov mladostnikov, ki se ukvarjajo s košarko med 6. in 17. letom starosti (Malina, 2010). Med izvajanjem procesa selekcije pa odpade ogromno perspektivnih mladih. Do najvišje tekmovalne ravni, torej da si zagotovijo igranje v NBA-ligi, uspe priti le 440 posameznikov, kar predstavlja pičlih 0,07 % (Malina, 2010). To je samo eden od primerov, ki dokazujejo, da osip ni zgolj naključen, da ni prisoten le v atletiki in da smo mu priča povsod po svetu, kjer poznamo tekmovalno obliko športa.

Namen raziskave je bil ugotoviti velikost osipa med najbolj perspektivnimi mladimi atleti v Sloveniji, starimi od 13 do 15 let. Zanimalo nas je tudi, ali je osip različen med sklopi atletskih disciplin. Ugotoviti smo želeli še, kolikšen delež mladih atletov iz starostne skupine U16 uspe doseči vidnejše rezultate v članski kategoriji na nacionalni in mednarodni ravni, kakšna je njihova uspešnost v prehodnih starostnih skupinah (U18 – mlajši mladinci, U20 – starejši mladinci) oziroma kolikšen je osip na prehodih med starostnimi kategorijami.

■ Metode dela

Preizkušanci

Iz slovenskih atletskih tablic – od leta 1993 do vključno 2004 – je bilo za vsako leto po vrstnem redu uvrstitve izpisanih po 10

najboljših¹ mladih atletov U16 (= *under 16 years old*) v posamezni atletski disciplini. Za vsak sklop smo določili eno ali več disciplin (odvisno od zastopanosti – števila atletov): ŠPRINTI – 100 m; SKOKI – daljina in višina; METI – krogla (4 kg), kopje (600 g), disk (1 kg), kladivo (4 kg); TEKI – 1000 m in 2000 m.

- Vzorec A: najboljših 10 atletov U16 iz vsake izbrane discipline za posamezno leto v obdobju 12 let – 1017 mladih perspektivnih atletov moškega spola, letnik 1978 in mlajši.
- Vzorec B (po filtraciji) – v nadaljevanju »vzorec«: v ta vzorec je vsak tekmovallec izbran le enkrat, in sicer s svojim najboljšim rezultatom po Mednarodnih atletskih tablicah IAAF (Mednarodna atletska zveza) na prostem iz leta 2017 – s tem se izognemo ponavljanju v različnih disciplinah ter več let.
- Vzorec C – mlajši pionirji (13- in 14-letniki): oblikovan iz vzorca A.

V raziskavo je bilo zajetih 566 pionirjev, starih 15 let ali manj. Njihova povprečna starost znaša 14,87 let. Vzorec sestavlja 187 metalcev, 165 skakalcev, 130 tekačev in 84 šprinterjev. Največ mladih atletov je skakalo v višino, drugo mesto si delita teka na 100 in 1000 metrov, najmanj pa je metalcev kladiva.

Z namenom ugotavljanja smiselnosti oziroma upravičenosti zgodnje specializacije ter odkrivanja še posebej talentiranih atletov smo iz vzorca A s filtracijo oblikovali še podvzorec C. Sestavljajo ga 13- in 14-letni atleti iz omenjenih devetih disciplin, ki so v izbranih letih zasedali najboljša mesta (10) v tablicah za starostno kategorijo U16. Zanimalo nas je, če *splah* so razlike – med vzorcem in podvzorcem – v razvoju posameznikove kariere ter če so te statistično značilne. Podvzorec vključuje 178 zelo mladih perspektivnih atletov. Povprečna starost teh merjencev je 13,92 let. V podvzorcju je daleč največ metalcev (kar 44,94 %), sledijo tekači in skakalci – med katerimi je po številu predstavnikov razlike za enega atleta – najmanj pa je bilo izbranih šprinterjev (samo 7,30 %). V podvzorcju so discipline dokaj enakomerno zastopane. Največ je skakalcev v daljino (13,46 %), sledijo tekači na 1000 m (12,36 %) itn. Manj kot 10 % je vključenih le šprinterjev – tekačev na 100 m (7,30 %).

¹Mlade atlete, ki so na atletskih tablicah za starostno kategorijo U16 zasedali mesta od 1. do 5., smo poimenovali *tekmovalno najbolj uspešni posamezniki*. Atleti, uvrščeni na mesta od 6. do 10., pa so v nalogi označeni kot *tekmovalno manj uspešni posamezniki*.

Pripomočki

Za oblikovanje vzorca A in analizo smo uporabili uradne Tablice Atletske zveze Slovenije (AZS) za tekmovanja na prostem: pionirske, mladinske in članske. Operirali smo tudi s slovenskimi državnimi rekordi, in sicer smo pregledovali pionirske, mlajše in starejše mladinske, mlajše članske ter članske (od 1993 do danes). Mlajše članske rekorde so začeli beležiti šele leta 2009. Listo članskih državnih rekorderjev do leta 2005 ter nekatere podatke o uvrstitvah slovenskih atletov na največja mednarodna tekmovanja smo našli v publikaciji z naslovom *85 let slovenske atletike* (glej seznam virov). Iz te knjige in na spletni strani AZS smo razbrali še, kolikim izmed v vzorec vključenih pionirjev se je tekom športne kariere uspelo zapisati med 30 najboljših slovenskih atletov vseh časov v posamezni disciplini. Več informacij o uvrstitvah na evropska ter svetovna prvenstva in olimpijske igre v različnih starostnih kategorijah smo morali poiskati na uradnih spletnih straneh European Athletics, IAAF ter IOC (= International Olympic committee – Mednarodni olimpijski komite).

Postopek

Analiza se je začela z iskanjem atletov iz vzorca B v mladinskih in članskih tablicah. Uporabljene so bile vse od 1994, ko so »prvi« v vzorec vključeni perspektivni atleti (letnik 1978) dopolnili 16 let ter postali mlajši mladinci, do 2013, ko so 22 let dopolnili atleti, letnik 1991. Odgovarjali smo si na vprašanje, če je posameznik razvil mladinsko, člansko kariero (DA/NE), zato smo imeli opravka v glavnem z nominalnimi-dihotomnimi spremenljivkami. Pri pregledu mladinskih in članskih tablic smo si izpisovali tudi mesta, na katera so bili atleti uvrščeni v katerikoli izmed disciplin (najboljša uvrstitev). Ko so bile športne poti merjencev približno načrtane, smo za vsakega mladega atleta pogledali, ali je bil v letih razvoja kariere nosilec pionirskega, mlajše in/ali starejše mladinskega, mlajše članskega in/ali članskega državnega rekorda. Obenem smo zasledovali, kateri pionirji so se kdajkoli uvrstili na največja mednarodna atletska tekmovanja ter koliko je takih, ki so se v svoji disciplini zapisali med 30 najboljših slovenskih atletov vseh časov.

Za statistično analizo smo uporabili dva računalniška programa: Microsoft Office Excell 2010 in IBM SPSS Statistics 21. Zaradi izredno velike količine in počasne obdelave podatkov (za skoraj vse spremenljivke je bilo enote potrebno preveriti ročno)

smo se omejili zgolj na moško populacijo slovenskih atletov. Ker ima v našem primeru večina spremenljivk nominalni merski nivo, smo statistično značilno povezanost oziroma razlike preverjali z dvosmernim χ^2 -testom in s Cramerjevim V-koeficientom. Vse obdelave so bile izvedene pri stopnji tveganja 5 %.

Rezultati

Osip in dinamika razvoja športne kariere uspešnih mladih atletov

Kot je prikazano na Sliki 1, je člansko kariero razvilo le 15,19 % mladih perspektivnih atletov. Od vseh 566 v vzorec vključenih mladih atletov jih je le 70 % treniralo in tekmovalo v mlajši mladinski kategoriji. Odstotek mladih atletov, ki so razvili starejše mladinsko kariero, je, kot kaže Slika 1, le za slabih 15 % nižji kot pri mlajših mladincih. To pomeni, da je cca. 15 % merjencev svojo kariero zaključilo na prehodu med mladin-

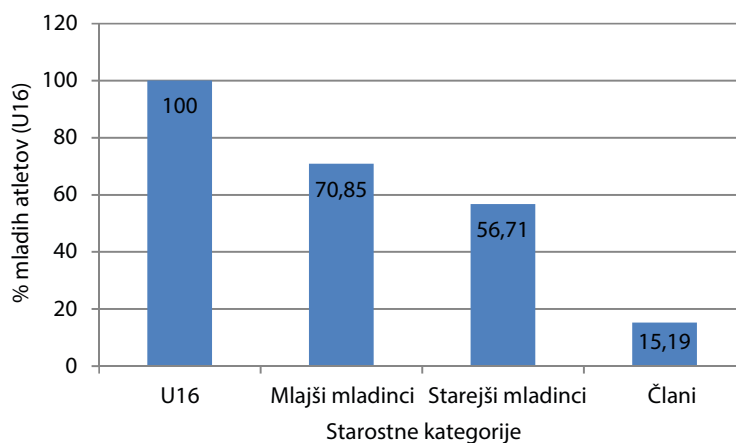
skima kategorijama (med 17. in 18. letom starosti).

Velikost osipa smo primerjali tudi med sklopi atletskih disciplin, a se (majhne) razlike niso izkazale za statistično značilne.

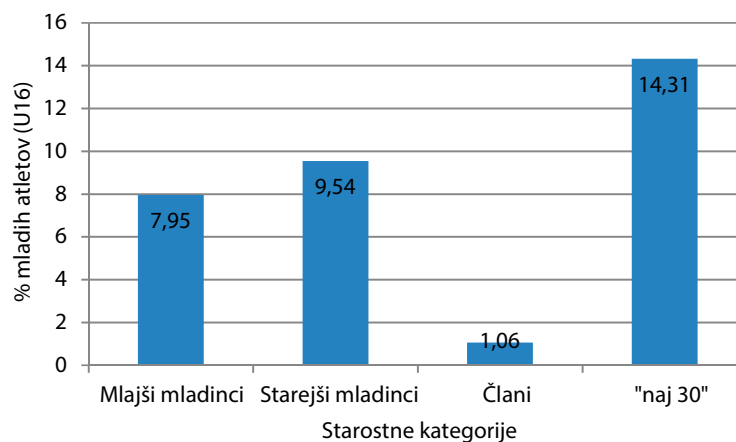
Uspešnost na nacionalni in mednarodni ravni

Slika 2 prikazuje, koliko % mladih atletov se je v posamezni starostni kategoriji uvrstilo na večja mednarodna tekmovanja. Med najboljših 30 vseh časov v posamezni atletski disciplini se je uvrstilo 14,31 % zelo uspešnih mladih atletov – kar je precej več, kot je bilo udeležb na mednarodnih tekmah.

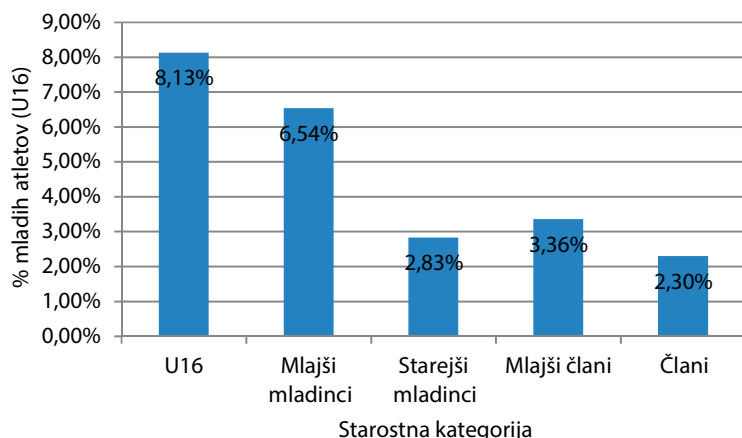
Od vseh perspektivnih atletov U16 se jih je mlajše mladinskega EP in/ali SP udeležilo 45 (7,95 %). Od teh je do članske kategorije uspelo vztrajati 28 atletom (62,22 %; Tabela 1). Korelacija med prvim parom spremenljivk je statistično značilna ($\chi^2 = 83,906$; Cramerjev $V = 0,385$; $p = 0,00 < \alpha$). Zanimivo je, da je dokaj velik odstotek mladih atletov, ki vstopnice za mednarodno tekmovanje v

Slika 1. Dinamika osipa do članske kategorije.

Slika 2. % mladih atletov (U16), ki so se zapisali med 30 najboljših slovenskih atletov vseh časov in delež tistih, ki so se uvrstili na večje mednarodno atletsko tekmovanje.

Slika 3. Odstotek mladih atletov (U16), ki so bili kdajkoli nosilci državnih rekordov.

mlajše mladinski kategoriji nikoli niso dobili, s trdom kasneje vseeno razvil člansko kariero (11,33 %). Povezava med uvrstitvijo na starejše mladinsko ali člansko tekmovanje in razvojem kariere je še močnejša.

Državni rekordi

Slika 3 prikazuje, kolikim odstotkom mladih atletov U16 je v posamezni starostni kategoriji uspelo postaviti državni rekord. Zanimivo je, da je bilo v vzorec vključenih več nosilcev mlajše članskih kot starejše mladinskih rekordov (za približno pol odstotka).

Mlajših mladinskih rekorderjev je v vzorcu 37. Od tega jih je, za razliko od merjencev, ki so se v tej isti starostni kategoriji uvrstili na večje mednarodno tekmovanje, kasneje tekmovalo v članski konkurenci veliko manj kot polovica (40,54 %; Slika 4). Spremenljivki sicer statistično značilno korelirata, o čemer nam govorijo vrednosti korelacijskih koeficientov ($\chi^2 = 19,737$; Cramerjev $V = 0,187$) in statistična pomembnost ($p = 0,00$).

Vpliv tekmovalne uspešnosti mladih atletov U16 na dolžino športne kariere in uspešnost v absolutni konkurenci

Čeprav smo domnevali nasprotno, je člansko kariero razvil večji delež tekmovalno

Tabela 1

Povezava med uvrščenimi na mlajše mladinska mednarodna tekmovanja in razvojem članske kariere

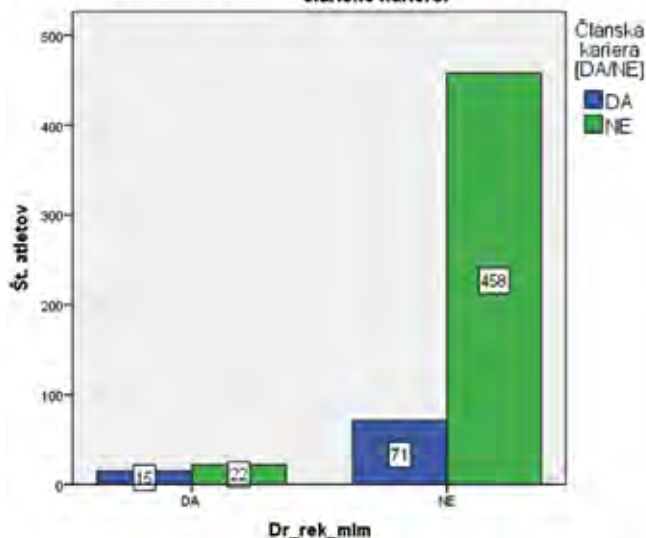
DA	Mlm_medn_tekmov				Skupaj	
	DA [v %]	NE	NE [v %]			
Članska kariera	DA	28	62,22	58	11,13	86
	NE	17	37,78	463	88,87	480
Skupaj		45	100,00	521	100,00	566

Legenda: Mlm_medn_tekmov – uvrstitev na mlajše mladinsko EP in/ali SP.

bo na mednarodnih tekmovanjih – po starostnih kategorijah. Rezultati v Tabeli 3 kažejo, da se je vseh tekmovalcev udeležilo bistveno več predstavnikov tekmovalno najuspešnejših posameznikov iz starostne skupine U16: mlajših mladinskih tekmovalcev 10,79 % (v primerjavi s 4,38 % tistih med 6. in 10. mestom), starejših mladinskih 13,33 % (4,78 %), članskih pa 9,84 % (1,99 %).

Do sedaj je bila pri analizi uvrstitev v različnih tablicah uporabljena spremenljivka, ki smo jo ustvarili z združitvijo mest v kategorije. Slika 5 pa prikazuje, na katerem mestu (točno) so se nahajali v vzorec vključeni mladi atleti in kolikšnemu deležu je uspelo kasneje dobiti mesto med 30 najboljšimi

Povezava med mlajše mladinski državnimi rekorderji in njihovim razvojem članske kariere.

Slika 4. Povezava med mlajše mladinski državnimi rekorderji in njihovim razvojem članske kariere.

najuspešnejših atletov (21 %), kajti manj uspešnim je to uspelo v manj kot 10 odstotkih (Tabela 2). Ker je razlika v % ogromna, je statistična značilnost majhna oziroma enaka 0 – $p = 0,00$ in je manjša od α ($\chi^2 = 18,277$; Cramerjev $V = 0,180$), torej je razlika statistično pomembna.

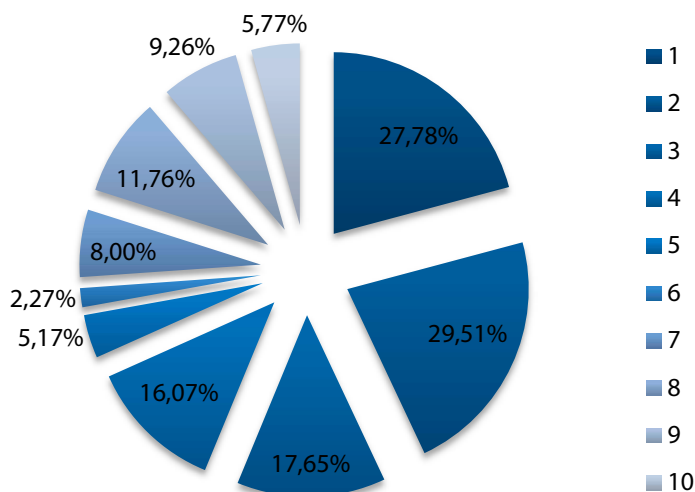
Zanimalo nas je tudi, če je mesto uvrstitve v pionirskih tablicah v korelaciji z udelež-

slovenskimi atleti vseh časov za posamezno disciplino. Na tem seznamu se je znašlo največ drugo uvrščenih atletov (kar 29,51 %), sledijo tisti povsem na vrhu (27,78 %), nato bronasti, 4. mesta itn. S Slike 5 je razvidno, da med mesti v pionirskih tablicah obstajajo razlike in so tudi statistično značilne ($\chi^2 = 38,156$; Cramerjev $V = 0,260$; $p = 0,00$).

Razprava

Ocena velikosti osipa v športu na Slovenskem znaša okrog 75 % (Bačanac in Škof, 2016). V naši raziskavi smo prišli do zaključkov, da atletiko do članske kategorije opusti kar 85 % slovenskih atletov. Vrhunski nivo, torej uvrstitev na EP in/ali SP in/ali OI v članski konkurenci, jih doseže malo manj kot 15 %. Mlajšo mladinsko kariero razvije

Slika 5. Odstotek merjencev, uvrščenih med 30 najboljših atletov vseh časov, po mestih v pionirskih tablicah.

Legenda: 1 – 1. mesto, 2 – 2. mesto, ..., 10 – 10. mesto.

Tabela 2
Povezava med mestom uvrstitve v pionirskih tablicah in razvojem članske kariere

DA	Razvr_p	Č. kariera				Skupaj
		DA [v %]	NE	NE [v %]		
	1. –5. m.	66	20,95	249	79,05	315
	6. –10. m.	20	7,97	231	92,03	251
	Skupaj	86		480		566

Legenda: Razvr_p – mesto uvrstitve v pionirskih tablicah; m. – mesto; Č. kariera – članska kariera.

Tabela 3
Povezanost med uvrstitvijo v pionirskih tablicah in udeležbo na mednarodnih tekmovanjih

	DA	Mesto uvrstitve v pionirskih tablicah			
		1. –5. mesto	1. –5. mesto [v%]	6. –10. mesto	6. –10. mesto [v%]
Mlm_medn_tekmov	DA	34	10,79	11	4,38
	NE	281	89,21	240	95,62
	Skupaj	315	100,00	251	100,00
Stm_medn_tekmov	DA	42	13,33	12	4,78
	NE	273	86,67	239	95,22
	Skupaj	315	100,00	251	100,00
Č_medn_tekmov	DA	31	9,84	5	1,99
	NE	284	90,16	246	98,01
	Skupaj	315	100,00	530	100,00

Legenda: Mlm_medn_tekmov – uvrstitev na mlajše mladinsko EP in/ali SP; Stm_medn_tekmov – uvrstitev na starejše mladinsko EP in/ali SP in/ali mlajše člansko EP; Č_medn_tekmov – uvrstitev na člansko EP in/ali SP in/ali OL.

okoli 70 %, starejšo mladinsko pa dobrih 56 % mladih atletov. Rezultati so dokaj primerljivi z ugotovitvami tujih raziskav. Na primer manj kot 50 % teniških igralcev iz pionirske kategorije in le 34 % mladih kolesarjev na-

preduje ter doseže vrhunsko člansko raven (Brouwers, Bosscher in Sotiriadou, 2012; Schumacher, Mroz, Mueller, Schmid in Rucke, 2006). Enoksen (2011) je ugotovil, da kar 90 % deklet in 75 % fantov, označenih

kot mladi elitni švedski atleti, zapusti atletiko v začetnih petih letih. Vaeyens, Güllich, Warr in Philippaerts (2009) so ugotovili, da velikost osipa med nemškimi ter britanskimi najbolj perspektivnimi atleti znaša od 50 % do 60 %, v Belgiji pa kar 80 % ne uspe doseči vrhunskega članskega nivoja (Vanden Auweele, De Martelaer, Rzewnicki in Wylleman, 2004). Tarbotton (2001) je v poročilu zapisal, da samo 25 % mladinskih atletskih reprezentantov, elitnih mladih športnikov iz Avstralije, po končani srednji šoli nadaljuje z atletiko na najvišji ravni. Od tega jih 47 % zastopa državo tudi na članskih mednarodnih tekmovanjih. Finski raziskovalec je iz skupine 90 mladih perspektivnih atletov, ki so s specializiranimi treningi pričeli med 11. in 13. letom starosti, našel le enega, ki mu je uspelo doseči vrh v nacionalnem športnem merilu (Enoksen, 2011). Ugotovil je tudi, da je pri ženskah osip večji kot pri moških ter da jih največ opusti športno dejavnost v starosti 17 let (Enoksen, 2011).

Študija Walla in Côtéja (2007) je pokazala, da so tisti mladinski hokejisti, ki so imeli v otroštvu treninge visoke intenzivnosti, ki so njihovim telesom predstavljali prevelik napor, prej zaključili športno pot. Ugotovitve potrjuje študija ruskih reprezentančnih plavalcev (Barynina in Vaitsekhovskii, 1992). Tisti plavalci, ki so se ozko usmerili v glavni šport prej, so potrebovali več časa za pridobitev mednarodnega statusa, poleg tega pa niso dolgo ostali v reprezentanci. S plavanjem so prenehali prej kot merjenci s poznejšo specializacijo. Hokejisti iz Güllichove in Emrichove raziskave (2014), ki so v Londonu (2012) postali olimpijski prvaki, so za laskavi naziv v povprečju potrebovali skoraj tretjino manj ur treninga, kot jih predvideva Ericssonova paradigma (Ericsson, Krampe in Tesch-Römer, 1993), poleg tega so kot otroci v sklopu drugih športov nabrali okoli 1800 ur, s hokejem pa so se začeli resneje ukvarjati šele pri 15 letih. Primere dobrih praks imamo tudi v Sloveniji. Govorijo nam, da lahko po vrhunskih rezultatih posegajo tudi tisti, ki so svoj talent razvijali počasi. Ravno iz atletike poznamo Matica Osovnikarja – našega šprinterskega rekorderja – ki je v kraljico športa prišel iz smučanja in triatlona komaj pri 15 letih. Tovrstne izjeme so spodbudile stroko k raziskovanju in utemeljitvi alternativnih modelov razvoja talentov v njihovem zrelem obdobju (Vaeyens, Güllich, Warr in Philippaerts, 2009).

Vprašanji, ki se na tem mestu lahko poročita v naših glavah, sta, če poznejša specializacija zares omogoča poseganje po vrhunskih rezultatih v članski kategoriji oz-

roma obratno če mladinski ali celo pionirski uspeh zares ni zagotovilo za razvoj uspešne članske kariere?

Na podlagi ugotovitev naše študije bi na prvo vprašanje sicer lahko odgovorili pritr-dilno, čeprav zgodnja specializacija ni bila osrednji predmet raziskovanja in četudi se še zdaleč ni izkazala za negativno. Ugotovi-li smo, da zelo mladi atleti (13- in 14-letni-ki), ki se uvrstijo na tablice U16, pogosteje dosežejo člansko kategorijo. Poleg tega so tekmovalno uspešnejši kot 15-letniki. Naj-verjetnejši razlog, zakaj so se mlajši atleti izkazali za vztrajnejše in uspešnejše, je po-vezan s stopnjo talentiranosti teh atletov. Zelo mladi posamezniki so očitno bolj ta-lentirani kot tisti, katerih rezultat v tablicah U16 je dosežen s 15 leti, zato so morda z malo treninga že konkurenčni v starostni kategoriji U16. Zelo pomembno je tudi, da je atlet sposoben učinkovite adaptacije na samo vadbo, kar pomeni, da je v določe-nem času zmožen večjega napredka.

Na drugo vprašanje zopet nikakor ni mo-žen le en pravi odgovor. Naša študija je pokazala, da tekmovalno uspešnejših mladih atletov kasneje večji % razvije član-sko kariero. To pomeni, da je tekmovalna uspešnost v mladosti lahko eden od poka-zateljev absolutne uspešnosti. Prepričanja strokovnjakov s področja vrhunskega špor-ta se na tem mestu spet ne ujemajo. Ne-kateri trdijo, da je uspeh v članski kategoriji odvisen oziroma pogojen med drugim s kakovostjo športnih dosežkov v mladosti. Škof in Bačančeva (2007) pa sta prišla do drugačnih ugotovitev, in sicer naj visoka raven tekmovalne uspešnosti v otroštvu ne bi bila pogoj ter še veliko manj garancija za doseganje absolutne športne učinkovitosti. Raziskava Güllicha in sodelavcev (2006) je ravno tako pokazala, da je korelacija med spremenljivkama tekmovalna uspešnost v mladosti in absolutna športna učinkovi-tost izredno majhna ali celo negativna. Z raziskavo, ki je vključevala elitne ter pov-predne športnike in preučevala razlike med vzorcema pri razvoju kariere, so dokazali tudi, da je bil pri 64 % bodočih vrhunskih športnikov vsak drugi trening namenjen t. i. ostalim športom – do neke (relativno po-zne) starosti.

■ Sklep

Najpomembnejši zaključki naše raziskave so:

- V slovenski tekmovalni atletiki je osip izredno velik.

- 13- in 14-letniki, ki se uvrstijo na tablice U16, dlje časa vztrajajo v atletiki in pogosteje dosežejo člansko kategorijo. Poleg tega se pogosteje uvrščajo na velika mednarodna tekmovanja ter pogosteje postavljajo državne rekorde. Tudi na seznam »naj 30« se jih uvrsti večji % kot 15-letnikov.
- Tekmovalno najuspešnejši mladi atleti pogosteje kot slabše uvrščeni na tablicah U16 vztrajajo v atletiki in pogosteje pridejo do članske kategorije.
- Tekmovalno najuspešnejši mladi atleti U16 se pogosteje kot manj uspešni uvrščajo na velika mednarodna tekmova-nja za vse starostne kategorije.
- Med 30 najboljših slovenskih atletov vseh časov v posamezni atletski disciplini se ravno tako uvrsti večji delež tek-movalno najuspešnejših perspektivnih posameznikov.

Za prihodnja proučevanja atletov predla-gamo, da bi se raziskovalec omejil na ženski spol, ker bi bilo zares zanimivo videti, če so si procesi med spoloma podobni ali atlet-rije kariere razvijajo kaj drugače. Šele med razpravljanjem o ugotovitvah raziskave in strnjevanjem izsledkov, se je porodila ideja, da bi bilo morda bolje, če bi – namesto me-sta uvrstitve v tablicah za starostno katego-rijo U16 – izpisovali dosežke (čase, razdalje). Atletika to namreč omogoča, ker spada med t. i. cgs-športe in so dosežki brez te-žav merljivi. Na tak način bi lahko dokazali, da so v vzorec izbrani mladi atleti s svojimi rezultati resnično visoko nad slovenskim povprečjem.

■ Literatura

1. Bačanac, L. in Škof, B. (2016). Starši otrok športnikov. V B. Škof in N. Bratina (ur.), *Šport po meri otrok in mladostnikov* (2. izdaja). (str. 223–253). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fa-kulteta za šport.
2. Barynina, I. I. in Vaitsekhovskii, S. M. (1992). The aftermath of early sports specialization for highly qualified swimmers. *Fitness and Sport Review International*, 27(4), 132–133.
3. Brouwers, J., De Bosscher, V. in Sotiriadou, P. (2012) An examination of the importance of performances in youth and junior competi-tion as an indicator of later success in tennis. *Sport Management Review*, 15(4), 461–475.
4. Enoksen, E. (2011). Drop-out rate and drop-out reasons among promising Norwegian track and field athletes. *Scandinavian sport studies forum*, 2, 19–43.
5. Ericsson, K. A., Krampe, R. Th. in Tesch Römer, C. (1993). The Role of Deliberate Practice

in the Acquisition of Expert Performance. *Psychological Review*, 100(3), 363–406.

6. Güllich, A. (2014). Many roads lead to Rome – Developmental paths to Olympic gold in men's field hockey. *European Journal of Sport Science*, 14(8), 763–771.
7. Güllich, A. in Emrich, E. (2006). Evaluation of the support of young athletes in the elite sports system. *European Journal for Sport and Society*, 3(2), 85–108.
8. Güllich, A., in Emrich, E. (2014). Considering long-term sustainability in the development of world class success. *European Journal for Sport and Society* 14(1), 383–397.
9. Malina, R. M. (2010). Early sport specializa-tion: roots, effectiveness, risks. *Curr Sports Med Rep*, 9(6), 364–371.
10. Račič, M., Peternež, Z. in Novak, J. (2006). 85 let slovenske atletike: 1920–2005. Ljubljana: Atletska zveza Slovenije.
11. Schumacher, Y., Mroz, R., Mueller, P., Schmid, A. in Ruecker, G. (2006). Success in elite cycling: A prospective and retrospective analysis of race results. *Journal of Sports Sci-ences*, 24(11), 1149–1156.
12. Škof, B. (2016). Tekmovalni šport mladih. V B. Škof in N. Bratina (ur.), *Šport po meri otrok in mladostnikov* (2. izdaja). (str. 71–120). Ljublja-na: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
13. Škof, B. in Bačanac, L. (2007). Značilnosti in pomen športa otrok in mladine. V B. Škof (ur.), *Šport po meri otrok in mladostnikov* (str. 39–61). Ljubljana: Fakultete za šport, Inštitut za šport.
14. Tarbotton, D. (2001). Progression of Aus-tralian world junior representatives into senior teams. *Australian Track and Field Coaches As-sociation Annual Coaching Congress*. Sydney: NSW.
15. Ušaj, A. (2003). *Osnove športnega treniranja*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
16. Vaeyens, R., Güllich, A., Warr, C. R. in Philippa-erts, R. (2009). Talent identification and pro-motion programmes of Olympic athletes. *Journal of Sports Sciences*, 27(13), 1367–1380.
17. Vanden Auweele, Y., De Martelaer, K., Rzewnicki, R., De Knop, P. in Wylleman, P. (2004). Parents and coaches: A help or harm? Affective outcomes for children in sport. In Y. Vanden Auweele (Ed.), *Ethics in youth sport* (p. 179–193). Leuven, Belgium: Lanoo-campus.
18. Wall, M. in Côté, J. (2007). Developmental ac-tivities that lead to drop out and investment in sport. *Physical Education and Sport Pedago-gy*, 12(1), 77–87.
19. *Youth Olympic Games*. (15. 12. 2017). Wikiped-ia. The Free Encyclopedia. Pridobljeno iz https://en.wikipedia.org/wiki/Youth_Olympic_Games

Lea Železnik, mag. šp. vzg.
leia.800@gmail.com